

بررسی اعطای تابعیت به فرزند از طریق مادر در حقوق ایران با تطبیق در حقوق انگلیس

راضیه علیپور¹

چکیده

تابعیت زنجیره اصلی ارتباط یک فرد با دولت است چون فرد جایگاه مسلمی در حقوق بین الملل ندارد ، دولت ابزار فراهم ساختن این جایگاه است در تاریخ نظام های حقوقی تابعیت ، پدر نقش اساسی و تقریباً انحصاری در انتقال تابعیت به فرزندان داشته است و نقش مادر در این ارتباط یا به طور کلی نادیده گرفته شده و یا آنکه نقشی به مراتب کم رنگ تر به آن داده شده است . اما به تدریج این نگرش تغییر یافته و به ویژه در دهه های اخیر ، قانونگذار در بسیاری از کشورها به مادران نقش تقریباً برابر با پدران در اعطای تابعیت دولت متبوع شان به فرزندان داده اند. در کشور ایران، مادر ایرانی با داشتن همسر ایرانی باز نمی تواند به فرزندش تابعیت ایرانی بدهد و فرزندشان تابعیت ایرانی را فقط از طریق پدر کسب خواهند کرد ، قانونگذار ما در قانون مدنی هیچ نامی از مادران ایرانی به میان نیاورد این امر بدان معنی است که ایرانی بودن مادر نه تنها از نظر نسبی بلکه از نظر خاک هم در تابعیت فرزند او تأثیری نخواهد داشت .. در حقوق انگلستان اصل خون به صورتی مساوی و بدون تبعیض اعمال می گردد و طفلی که یکی از والدین او خواه پدر یا مادر از اتباع آن کشور باشد از تابعیت آن دولت برخوردار خواهد شد خواه طفل در داخل کشور و یا در خارج از کشور به دنیا آید. در پژوهش حاضر با روش تحلیلی - توصیفی و با استفاده از منابع کتابخانه ای به بررسی اعطای تابعیت به فرزند از طریق مادر در حقوق ایران با تطبیق در حقوق انگلیس پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: اعطای تابعیت، تابعیت مادر ، حقوق ایران، حقوق انگلستان

¹ کارشناس ارشد حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

۱- مقدمه

تابعیت نشان دهنده رابطه سیاسی، حقوقی و معنوی هر شخص حقیقی یا حقوقی با دولتی معین است و منشأ حقوق و تکالیف شخص قلمداد میشود. این تابعیت بر مبنای چگونگی پیدایی آن برای افراد به دو نوع اصلی و اکتسابی تقسیم می‌شود، برحسب اینکه تابعیت از ابتدای تولد به شخص تحمیل شود یا آنکه خود شخص تقاضای کسب تابعیت بنماید، تابعیت را به تابعیت اصلی و تابعیت اکتسابی تقسیم کرده‌اند. اصولاً قوانین کشورها به اشخاص، حق تغییر تابعیت را می‌دهند. تغییر تابعیت می‌تواند به روش‌های مختلف صورت پذیرد: مثل این که خود شخص درخواست تغییر تابعیت داشته باشد یا این که بر اثر قبول تابعیت جدید، تابعیت سابق خود را از دست بدهد و یا بر اثر الحاق کشورش به کشور دیگر، تابعیت کشور جدیدی را تحصیل کند و یا بر اثر استقلال کشور تحت استعمارش در تابعیت وی تغییر حاصل شود. که زنان نیز هم چون مردان از حق تغییر یا حفظ تابعیت برخوردارند. یعنی در هر مورد که مردان می‌توانند تابعیت خود را تغییر دهند، زنان نیز بتوانند و نیز در هر کجا که مردان حق حفظ تابعیت خود را دارند، زنان نیز مساوی با مردان از این حق برخوردار باشند علی‌رغم مقررات متفاوت کشورها در خصوص تأثیر ازدواج بر تابعیت در مورد تابعیت فرزندان باید گفت بر اساس مقررات برخی کشورها، فرزندان تبعه کشوری خواهند بود که پدر تبعه آن کشور است. این حکم، نسبت به زن تبعیض آمیز محسوب می‌شود و باید در رفع این تبعیض تلاش کنند.

۲- مفهوم تابعیت و انواع آن

از جمله حقوق معنوی افراد، دارا بودن تابعیت یک کشور است با عنایت به این که در ساده‌ترین تعریف، می‌توان تابعیت را رابطه میان مردم با دولت متبوع خود دانست، لذا تابعیت مستلزم وجود یک شخص و رابطه تبعیت است. (جعفری لنگرودی ۱۳۷۸، ۱۱۰۸)

تابعیت نشان دهنده رابطه سیاسی، حقوقی و معنوی هر شخص حقیقی یا حقوقی با دولتی معین است و منشأ حقوق و تکالیف شخص قلمداد میشود. مقصود از دولت، شخصیت حقوقی مستقل است که از چهار عنصر جمعیت و سرزمین و حکومت و حاکمیت مستقل تشکیل شده است و از لحاظ بین‌المللی دولتهای دیگر آن را به رسمیت شناخته‌اند در نظام حقوقی اسلام، بر خلاف نظامهای عرفی، تقسیم حقوقی و سیاسی اتباع به عوامل غیراختیاری،

مانند قومیت و نژاد و زبان یا عضویت فرد در گروه اکثریت یا اقلیت جامعه یا اصلی و اکتسابی بودن تابعیت فرد، مربوط نمی شود. مبنای تقسیم تابعیت به عادی و عالی، عضویت فرد در امت مسلمان یا غیر مسلمان امت است که امری اختیاری است. بر همین اساس ارتقای تابعیت فرد از عادی به عالی، بر خلاف نظامهای عرفی، در نظام حقوقی اسلام ممکن و مطلوب است در گذشته مواردی از سلب تابعیت در نتیجه پناهندگی یا به عنوان مجازات برخی جرایم وجود داشت، اما امروزه سلب تابعیت از جانب دولت ممنوع است. (افتاده، هاشمی، ۱۳۹۸: ۵)

تابعیت بر مبنای چگونگی پیدایی آن برای افراد به دو نوع اصلی و اکتسابی تقسیم می شود، تابعیت اصلی تابعیتی است که از ابتدای تولد به حکم قانون به شخص اعطا می شود. این اعطای تابعیت به دو طریق امکان پذیر است یکی به طریق خون و دیگری به طریق خاک، که از آنها به سیستم و سیستم خاک یاد می کنند.

در تابعیت اصلی می توان از تابعیت بر مبنای سیستم خون یاد کرد که تابعیت ایرانی منسوب به شخص به لحاظ تولدش از پدر ایرانی «سیستم خون» در بند ۲ ماده ۹۷۶ قانون مدنی به این عبارت اشاره شده است: «کسانی که پدر آنها ایرانی است اعم از اینکه در ایران یادر خارجه متولد شده باشند» تبعه ایران محسوب می گردند. مثلاً یک نفر ایرانی در لندن مقیم و طفلی از او به وجود می آید، طفل مزبور در نظر قانون ایران تبعه دولت ایران است و هر وقت به خاک ایران وارد شود، مشمول تکالیف و وظایفی است که هر تبعه ایران نسبت به دولت خود دارد. (خلعتبری ۱۳۷۶، ۲۷)

در تابعیت اکتسابی گاهی اراده ی اشخاص تأثیری در اکتساب تابعیت ندارد. اگر پس از زمان تولد، تابعیت دولتی به شخصی تحمیل شود با روبرو هستیم این افراد را می توان در سه گروه قرار داد که عبارتند از: الف) اطفال صغیر شخصی که تابعیتی را تحصیل نموده اند ب). زنانی که با مردان خارجی ازدواج می کنند. ج) ساکنان سرزمین هایی که حاکمیت بر آن به دولتی دیگر منتقل شده است اما گاهی این امر تا حدی به اراده شخصی بستگی دارد و آن در صورتی است، که خود شخص تقاضای تحصیل تابعیت جدیدی را بنماید. (درفشی، ۱۳۹۲: ۱۸-۱۹)

۳- اعطای تابعیت از مادر به فرزند در حقوق ایران

از موضوعات چالش برانگیزی که امروزه در ایران به بی تابعیتی کودکان منجر می شود، عدم امکان انتقال تابعیت از مادر به کودک است. این درحالی است که فرزندان متولد شده از پدران ایرانی تحت هر شرایطی تابعیت ایران را به دست می آورند. چنان که پیداست این مسئله نوعی نابرابری و محرومیت را در به دست آوردن تابعیت ایرانی کودکان به دنیا آمده از مادران ایرانی سبب شده که اثر قانونی آن را میتوان در سلب مزایای شهروندی و موانعی یافت که در بندهای ۴ و ۵ ماده ۹۷۶ قانون مدنی و ماده واحده مصوب سال ۱۳۸۵ ش مقرر شده است.

بنابراین به طور کلی در حالتی که فرزندی از مادر ایرانی متولد شود و پدر تابعیت ایرانی نداشته باشد، سه مسئله حقوقی متأثر از رابطه متقابل بین مادر و کودک متولد شده به وجود می آید: ثبت تولد کودک، ازدواج مادر با تبعه خارجی از نگاه قانون تابعیت فرزند متولد از پدر ایرانی.

۳-۱- ثبت تولد

اولین قدم برای کسب تابعیت ایران برای کودکان متولد از مادران ایرانی، ثبت تولد کودک است. ماده ۱۲ قانون ثبت احوال مقرر میدارد: «ولادت هر طفل در ایران اعم از اینکه پدر و مادر طفل ایرانی یا خارجی باشند، باید به نماینده یا مأمور ثبت احوال اعلام شود و ولادت اطفال ایرانیان مقیم خارج از کشور به مأمور کنسولی ایران در محل اقامت و اگر نباشند به نزدیک ترین مأمور کنسولی و یا به سازمان ثبت احوال کشور اعلا میشود».

۳-۲- ازدواج مادر با تبعه ی خارجی

یکی از چالش های مهم مبحث تابعیت ناظر بر نحوه تعیین تابعیت اطفالی است که از مادی ایرانی و پدر خارجی تولد می یابند. مقدمه ضروری جهت ثبت ولادت طفل، ثبت واقعه ی ازدواج والدین وی می باشد. این امر در مواردی که پدر طفل غیر ایرانی باشد، برای اهمیت بیشتری می گردد، زیرا وفق ماده ۱۰۶۰ قانون مدنی، ازدواج زن ایرانی با مرد خارجی فقط با صدور مجوز خاص دولتی مجاز می باشد.

طبق ماده ۱۷ قانون ازدواج مصوب ۱۳۱۰ و ماده ۱۰۶۰ قانون مدنی: ازدواج زن ایرانی با تبعه خارجی در مواردی هم که مانع قانونی ندارد، موکول به اجازه مخصوص از طرف دولت است. همچنین به موجب ماده ۱۰۶۱ این قانون دولت می تواند ازدواج بعضی از مستخدمان و ماموران رسمی و محصلان دولتی را با زن تبعه خارجی،

موکول به اجازه مخصوص نماید و در ماده ۱۷ قانون ازدواج برای مرد خارجی که بدون اجازه دولت به ازدواج باز ن ایرانی مبادرت کند مجازات حبس تادیبی از ۱ تا ۳ سال تعیین نموده است .

همچنین آیین نامه اجازه زناشویی بانوان ایران با اتباع بیگانه غیر ایرانی ، تقاضای کتبی مرد و زن ، گواهی نامه دولت متبوع شوهر مبنی بر رسمیت شناختن ازدواج حاضر در کشور متبوع شوهر ، گواهی تشرف به دین اسلام در مورد مرد غیر مسلمان ، گواهی نامه مجرد یا تاهل مرد ، گواهی عدم سوء پیشینه از کشور متبوع شوهر و کشور ایران و اخذ تعهد و تضمین از شوهر (در صورت صلاحدید وزارت کشور) را برای صدور اجازه لازم دانسته است .

افزایش مهاجرت غیر قانونی به ایران ، خصوصاً پس از جنگ های اخیر در کشور های افغانستان و عراق و ازدواج این افراد با زنان ایرانی که به جهت فقر و ناآگاهی از قوانین از جمله ماده اخیر الذکر صورت پذیرفته است ، موجی از مشکلات را به همراه آورده است که یکی از آن ها عدم امکان اعضای شناسنامه ایرانی به فرزندان حاصل از این ازدواج ها می باشد . توضیح آنکه غالب این ازدواج ها بدون طی مراحل قانونی صرفاً به صورت شرعی تحقق یافته است و لذا جاری ساختن آثار قانونی نکاح بر این ازدواج ها ی غیر قانونی امکان پذیر نمی باشد . ((عباسی و بداعی ۹۸، ۱۳۸۸)

با عنایت به ماده ۹۷۶ قانون مدنی ، اطفال مورد بحث مشمول هیچ یک از بند های ماده ۹۷۶ قانون مدنی نمی باشند . عدم امکان بهره مندی این اطفال از احکام مقرر در ماده ۹۷۶ قانون مدنی و وجود اطفال فاقد تابعیت در ایران دولت را بر آن داشت تا با تصویب قانونی در سال ۱۳۸۵ نسبت به رفع این مشکل چاره اندیشی کند .

تا پیش از سال ۱۳۸۵ وفق نظریات شماره ۳۸۰۷ مورخ ۱۳۵۳/۶/۶ و شماره ۷/۵۰۲۵ مورخ ۱۳۶۱/۱۰/۱۳ اراده حقوقی قوه قضاییه ، طفل متولد از مادر ایرانی در ایران ، بنابر اولویت و تنقیح مناط ، به حکم ند ۴ ماده ۱۷۶ قانون مدنی ، ایرانی محسوب می شد . (سلجوقی ، ۱۳۷۰ ، ۸۲)

بدیهی است راهکار مذکور با توجه به ارتباط موضوع تابعیت با نظم عمومی و حاکمیت دولت ، راه حل مناسبی تلقی نمی شد .

به موجب ماده واحده قانون تعیین تکلیف ، تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی مصوب ۱۳۸۵/۷/۲ ، فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی که در ایران متولد شده اند با حداکثر تا یک سال پس از تصویب این قانون در ایران متولد می شوند ، می توانند بعد از رسیدن به سن ۱۸ سال تمام ، تقاضای تابعیت ایران را نمایند . این افراد ، در صورت نداشتن سوء پیشینه کیفری یا امنیتی و اعلام رد تابعیت غیر ایران ، به تابعیت ایران پذیرفته می شوند . وزارت کشور نسبت به احراز ولادت طفل در ایران و صدور پروانه ازدواج موضوع ماده ۱۰۶۰ ق.م. اقدام می نمایند . نیروی انتظامی نیز با اعلام وزارت کشور ، پروانه اقامت برای پدر خارجی مذکور در این ماده را صادر می کند . فرزندان موضوع این ماده قبل از تحصیل تابعیت نیز مجاز به اقامت در ایران می باشند .

در تبصره ۱ ماده واحده چنین آمده است : « چنانچه سن مشمولین این ماده در زمان تصویب پیش از ۱۸ سال تمام باشد ، باید حداکثر ظرف یک سال اقدام به تقاضای تابعیت ایرانی نمایند . »

در تبصره ۲ ماده واحده آمده است : « از تاریخ تصویب این قانون کسانی که در اثر ازدواج زن ایرانی و مرد خارجی در ایران متولد شوند و ازدواج والدین آنها از ابتدا با رعایت ماده ۱۰۶۰ ق.م. به ثبت رسیده باشد ، پس از رسیدن به سن ۱۸ سال تکمات ، حداکثر ظرف مدت یک سال ، بدون رعایت شرط سکونت مندرج در ماده ۹۷۹ ق.م. به تابعیت ایران پذیرفته می شوند ، لذا تنها حمایت این قانون ، معاف نمودن افراد موضوع این قانون از شرط « پنج سال سکونت در ایران اعم از متوالی یا متناوب باشد . » (عباسی و بداغی ۱۳۸۸ ، ۹۹-۱۰۰)

در ماده ۹۸۷ قانون مدنی و تبصره آن در این بند لازم است یک توضیح مختصر راجع به تابعیت زن ایرانی پس از ازدواج شرح دهیم . یعنی اینکه آیا زن ایرانی پس از ازدواج با مرد خارجی تابعیت خود را حفظ می کند یا آن را از دست می دهد . ماده ۹۸۷ ق.م. اعلام می دارد زن ایرانی که با تبعه خارجی ازدواج می کند به تابعیت ایرانی خود باقی خواهد ماند مگر اینکه مطابق قانون مملکت زوج ، تابعیت شوهر به واسطه عقد ازدواج به زوجه تحمیل شود . سپس در تبصره ۱ همین ماده می گوید : هر گاه قانون تابعیت مملکت زوج زن را بین حفظ تابعیت اصلی و تابعیت زوج مخیر بگذارد در این مورد زن ایرانی که بخواهد تابعیت مملکت زوج را دارا شود و علل موجهی هم برای

تقاضای خود در دست داشته باشد، به شرط تقدیم تقاضانامه کتبی به وزارت امور خارجه ممکن است با تقاضای او موافقت شود.

بنابراین با توجه به ماده ۹۸۷ و تبصره ۱ آن می‌توان گفت قانونگذار ایرانی سه حالت را در مورد تابعیت زن ایرانی در صورت ازدواج با مرد خارجی در نظر گرفته است.

الف) حفظ تابعیت ایرانی که منظور این است که قانونگذار به صرف ازدواج زن ایرانی با مرد خارجی تابعیت ایرانی را از زن سلب نمی‌کند.

ب) تحمیل تابعیت شوهر: هر گاه کشور متبوع شوهر از کشورهایی باشد که تابعیت خود را در صورت ازدواج یکی از اتباع آن با زن خارجی بر آن زن تحمیل کند، زن به تابعیت شوهر درمی‌آید و جهت جلوگیری از تابعیت مضاعف، تابعیت ایرانی زن سلب می‌شود.

ج) اختیار تابعیت شوهر: هر گاه کشور متبوع شوهر تابعیت خود را در اثر ازدواج به زن تحمیل نکند ولی به وی اختیار دهد که در صورت تمایل می‌تواند به تابعیت کشور متبوع شوهر درآید، در این صورت زن می‌تواند از این اختیار استفاده کند و از یک طرف تقاضای تحمیل تابعیت شوهر خود را از کشور متبوع وی بکند و از طرف دیگر از وزارت امور خارجه تقاضا کند که از تابعیت ایران خارج شود. وزارت امور خارجه با بررسی علل این تقاضا، اگر علل مزبور را موجه تشخیص دهد ممکن است با این تقاضا موافقت کند. بدیهی است در صورتی که زن ایرانی از کشور متبوع شوهر تقاضای اعطای تابعیت کند ولی از وزارت خارجه تقاضای خروج از تابعیت ایران را نکند، دارای تابعیت مضاعف خواهد شد. (ارفع نیا، ۱۳۸۵: ۹۳)

۳-۳- تابعیت فرزند متولد از پدر ایرانی

می‌توان گفت که در صورتی طفل تابعیت پدر را تحصیل می‌کند که ازدواج صحیح به وجود آمده است و یابر طبق قانون مدنی، شرعا ملحق به پدر باشد

بند ۲ ماده ۹۷۶ ق.م موید پذیرش سیستم خون در نظام قانونگذاری ایران است، یعنی هر طفلی که از پدر ایرانی متولد شود، به مجرد تولد چه در داخل کشور باشد یا در خارج، ایرانی محسوب می‌گردد.

مشولین بند ۲ این ماده به جهت تولد از پدر ایرانی، برخلاف سایر دارندگان تابعیت های اصلی که در بندهای

۴-۳-۵ ماده ۹۷۶ ق م به آنها اشاره شده ایرانی الاصل نامیده می شوند. بنابراین قانون ایران، تابعیت اصلی بر حسب سیستم خون را، فقط از راه نسب پدری پذیرفته و نسب مادری را لحاظ نکرده، حال آنکه برخی از کشورها تابعیت والدین طفل در هنگام تولد را ملاک تعیین طفل دانسته اند. در اینصورت چنانچه در موقع تولد طفل اختلاف در تابعیت پدر و مادر باشد، طفل طبق سیستم خون، دارای دو تابعیت می گردد، سیستم خون در فرانسه امروزه با همین مفهوم عمل می شود.

باتوجه به تعریف سیستم خون، ملاک تشخیص تابعیت، زمان تولد می باشد، یعنی ضابطه تابعیت نسبی در ایران، تابعیت ایرانی پدر حین ولادت طفل است و زمان انعقاد نطفه مورد نظر نیست. بدیهی است هرگاه بعدا پدر تغییری در تابعیت خود بدهد تاثیری در تابعیت فرزند، نخواهد داشت

. نتیجه حکم ماده ۲ آن است که با مشخص شدن هویت و تابعیت ایرانی پدر، تابعیت فرزند نیز ایرانی است هر چند تولد فرزند در کشوری دیگر رخ داده و تابعیت آن کشور نیز به او تعلق گرفته باشد. حال چه تابعیت ایرانی پدر، از نوع تابعیت اصلی یا تابعیت اکتسابی باشد. (جلیلیان و پروانه، ۱۳۹۸، ۵)

۳-۴- تابعیت فرزندان مادران ایرانی مطابق ماده واحده مصوب ۲ مهر ۸۵

ماده واحده و دو تبصره قانون تعیین تکلیف تعیین تابعیت فرزندان مصوب ۱۳۸۵ حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، مقرر می دارد: فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی که در ایران متولد شده یا حداکثر تا یک سال پس از تصویب این قانون در ایران متولد می شوند، می توانند بعد از رسیدن به سن هجده سال تمام تقاضای تابعیت ایرانی نمایند. این افراد در صورت نداشتن پیشینه کیفری یا امنیتی و اعلام رد تابعیت غیر ایرانی به تابعیت ایران پذیرفته می شوند. وزارت کشور نسبت به احراز ولادت طفل در ایران و صدور پروانه ازدواج موضوع ماده ۱۰۶۰ ق.م. اقدام می نماید و نیروی انتظامی نیز با اعلام وزارت کشور، پروانه اقامت برای خارجی مذکور در این ماده واحده صادر می کند.

تبصره ۱- چنانچه سن مشمولین این ماده در زمان تصویب بیش از هجده سال تمام باشد باید حداکثر ظرف یک سال اقدام به تقاضای تابعیت ایرانی نمایند.

تبصره ۲- از تاریخ تصویب این قانون کسانی که در اثر ازدواج زن ایرانی و مرد خارجی در ایران متولد شوند و ازدواج والدین آنان از ابتدا با رعایت ماده (۱۰۶۰) قانون مدنی به ثبت رسیده باشد، پس از رسیدن به سن هجده سال تمام و حداکثر ظرف مدت یک سال، بدون رعایت شرط سکونت مندرج در ماده (۹۷۹) قانون مدنی به تابعیت ایران پذیرفته می شوند.

چنان که روشن است، افراد مورد بحث در ماده واحده با افراد مشمول تبصره دوم آن متفاوتند. ماده واحده و تبصره ۱ این قانون به طور اخص راجع به فرزندان متولد شده از ازدواج مردان خارجی با زنان ایرانی است که مطابق ماده ۱۰۶۰ در ایران به دنیا آمده و تا یکسال پس از تصویب این قانون در ایران متولد خواهند شد و افرادی که سن آنها در زمان تصویب قانون بالاتر از هجده سال تمام باشد باید ظرف یکسال اقدام به تقاضای تابعیت ایرانی نمایند.

تبصره دو ماده واحده به کسانی مربوط می شود که پس از تاریخ ۲ مهر ۸۵ با رعایت مقررات ماده ۱۰۶۰ ازدواج کرده و دارای فرزندانی شده اند که بر اساس مفاد تبصره یا شده، بعد از هجده سالگی، حداکثر ظرف یکسال می توانند بدون رعایت شرط سکونت موجود در ماده ۹۷۹ به تابعیت ایران در آیند.

قانون گذار به طور اخص در ماده واحده مشخص کرده است که فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی که تا یک سال پس از تصویب این قانون در ایران متولد می شوند، طبق قید یاد شده در صورتی که مطابق تبصره دو، زن ایرانی با مرد خارجی ازدواج کند و تا قبل از تاریخ ۲ مهر ۸۵ صاحب فرزندی شوند که در ایران متولد شده باشد، فرزندان آنها مشمول حکم خاص موضوع ماده واحده می شوند.

دقت در این ماده واحده برآیند این نکته مهم است که افراد موضوع این ماده که در ایران متولد شده اند بایستی پس از رسیدن به سن ۱۸ سالگی واجد دو شرط باشند: الف) نداشتن سو پیشینه کیفری یا امنیتی ب) رد تابعیت غیر ایرانی. (عزیزی، ۱۳۹۰: ۳۵۱-۳۵۲)

این در حالی است که افراد موضوع ماده ۹۷۶ پس از تحصیل شرایط، تبعه ایران شمرده می شوند، ولی در ماده واحده فرد یاد شده تا یکسال پس از رسیدن به سن ۱۸ سالگی می تواند صرفاً متقاضی تابعیت ایرانی باشد. از این نظر اتباع ایرانی مشمول بندهای ۴ و ۵ دارای تابعیت اصلی ایرانی هستند، اما کودکان دارای مادر ایرانی که بر اساس ماده واحده موفق به کسب تابعیت شوند، از تابعیت اکتسابی ایران بهره مند می شوند که با توجه به ماده ۹۸۲ قانون مدنی، از حقوق سیاسی و مزایای اجتماعی کمتری برخوردارند. (عبدی پور، ۱۳۹۸: ۲۶۹)

در تبصره ۲ ماده واحده، قانونگذار با آنکه تکلیف فرزندان را که از پدر خارجی و مادر ایرانی در ایران متولد می شوند پس از تصویب این قانون روشن نموده، لیکن تصریح نکرده که دو شرط یاد شده در ماده واحده راجع به آنها اعمال خواهد شد، که برای رفع ابهام می توان گفت که نظر به عدم اشتراط (شرط کردن) این دو شرط در تبصره ۲ و با توجه به تفاوت موضوع تبصره ۱ با موضوع تبصره ۲ منطقی است که قانونگذار نگاه ارفاقی به فرزندان مادران ایرانی داشته باشد.

۳-۵- وضعیت تابعیت اطفال بعد از تصویب ماده واحده مصوب ۲ مهر ۸۵

سوالی که در اینجا مطرح می شود اینکه آیا با وضع قانون ماده واحده جدید، اطفال حاصل از مادر ایرانی حقوق جدیدی یافته است؟ یا اینکه با وضع ماده واحده جدید، وضعیت طفل مذکور بغرنج تر گردیده است. به عبارت دیگر باید مطالعه شود که آیا با وضع ماده واحده جدید، دامنه بندهای ۴ و ۵ ماده ۹۷۶ ق.م. به نفع فل حاصل از از نکاح مادر ایرانی با مرد خارجی افزایش یافته یا اینکه نه تنها وضعیت طفل مزبور بهتر نشده است، شاید با وضع ماده واحده یاد شده به ضرر طفل مذکور نیز باشد.

در ساده ترین تفسیر می توان عنوان داشت که هرگاه زن ایرانی با رعایت مادتين ۱۰۵۹ و ۱۰۶۰ قانون مدنی با مرد خارجی ازدواج کند، در صورت تحمیل تابعیت شوهر بر وی و در صورت تولد طفل مشترک وی در ایران و همچنین تولد زوجه ایرانی یا مرد خارجی در ایران، به یقین به بقای بند ۴ ماده ۹۷۶ ق.م.ط فل مذکور تابعیت قطعی تولدی ایران را خواهد داشت.

در سایر موارد- ۱ تابعیت پدر :خارجی؛ تابعیت مادر :ایرانی؛ محل تولد پدر و مادر هر دو خارج، محل تولد طفل ایران- ۲ تابعیت پدر :خارجی؛ تابعیت مادر :ایرانی؛ محل تولد پدر :ایران؛ محل تولد مادر :خارج؛ محل تولد طفل : ایران- ۳ تابعیت پدر :خارجی؛ تابعیت مادر :ایرانی؛ محل تولد پدر :خارج؛ محل تولد مادر :ایران؛ محل تولد طفل : ایران- ۴ تابعیت پدر :خارجی؛ تابعیت مادر :ایرانی؛ محل تولد پدر :ایران؛ محل تولد مادر :ایران؛ محل تولد طفل : ایران (معلوم نیست که آیا طفل یاد شده مشمول بند ماده ۹۷۶ ق.م است یا اینکه نامبرده از مصادیق قانون ماده واحده می باشد؟

بدین ترتیب متوجه می شویم با قانونگذاری جدید، در موضوعی واحد احکام متفاوت وجود دارد. اکثر حقوقدانان ایرانی، بند ۵ ماده ۹۷۶ قانون مدنی ایران را نوعی تابعیت تولدی (متزلزل) می دانند. برخی بند ۵ ماده ۹۷۶ قانون مدنی را نوعی تابعیت اکتسابی می دانند. (سلجوقی، ۱۳۷۰) دقت در بند مذکور که بیان می دارد: کسانی که در ایران از پدری که تبعه خارجه است بوجود آمده و بلافاصله پس از رسیدن به سن هیجده سال تمام لااقل یک سال دیگر در ایران اقامت کرده باشند والا قبول شدن آنها به تابعیت ایران برطبق مقرراتی خواهد بود که مطابق قانون برای تحصیل تابعیت ایران مقرر است. مؤید نظریه اکثریت حقوقدانان ایرانی است. به عبارت دیگر، قسمت اول بند ۵ ماده ۹۷۶ ق.م در بیان نوعی امتیاز به واسطه تولد در ایران برای طفل متولد از پدر خارجی در ایران است که قانونگذار برای سایر اطفال حاصل از پدر خارجی که در ایران به دنیا نیامده اند، قایل نشده است و این معنا کاملاً از تولدی بودن تابعیت طفل مذکور حکایت دارد. قسمت دوم بند ۵ ماده ۹۷۶ در صورت عدم محقق شدن شرایط قسمت اول برای طفل متولد در ایران حاصل از پدر خارجی حقی قایل نشده است و تنها راه ورود به

تابعیت ایران را تقاضای تابعیت ایران (تابعیت تحصیلی) می دانند. بنابراین هرگاه طفل مذکور یک سال در ایران اقامت داشته باشد یعنی بین سن ۱۸ سالگی تمام و ۱۹ سالگی، تابعیت متزلزل او، بدون هرگونه شرط دیگر تبدیل به تابعیت قطعی ایران می شود. به عبارت دیگر برای اینکه فردی مشمول بند ۵ ماده ۹۷۶ ایران گردد. کافی است پدرش خارجی بوده، طفل در ایران به دنیا آمده باشد و پس از رسیدن به سن ۱۸ سال تمام یک سال دیگر در ایران اقامت کند.

با عنایت به موارد فوق متوجه می‌شویم که ماهیت بند ۵ ماده ۹۷۶ ایران تابعیت تولدی است. حال آنکه ماهیت موضوع قانون ماده واحده، تابعیت اکتسابی (تقاضای تابعیت ایران) می‌باشد. به عبارت دیگر برای فرزندان متولد از مادر ایرانی در ایران، با رعایت ماده واحده جدید، صرفاً حق تقاضای تابعیت ایران به رسمیت شناخته شده است. نه تابعیت مبدأ یا تابعیت نسبی و یا حتی تابعیت ارضی، که این موضوع تفاوت بسیار آشکاری با تابعیت تولدی دارد.

اگرچه قانونگذار ایرانی با تصویب ماده واحده بخشی از مشکلات موجود فرزندان ناشی از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی را مرتفع نموده است. لکن این جهش قانونگذار، هنوز حکومت را از مشکلات مربوط به تابعیت چنین فرزندان رها نکرده است. اعطای تابعیت اصلی از نوع ارضی حداقل برای فرزندان متولد شده در ایران، از مادران ایرانی می‌تواند تا حد زیادی مشکلات راجع به اینگونه اطفال را برطرف سازد. به هر حال تولد مادر ایرانی در ایران یا در خارج از ایران، تأثیر کمتری در تقویت، رشد ارتباط و وابستگی معنوی طفل به دولت ایران، نسبت به حالتی که طفل در ایران از مادر خارجی متولد شود، نخواهد داشت.

۳-۶-۱- ابلاغ قانون تعیین تکلیف فرزندان حاصل از زنان ایرانی با مردن خارجی مصوب مهرماه ۱۳۹۷

براساس این قانون فرزندان حاصل از ازدواج شرعی زنان ایرانی با مردان غیرایرانی که قبل یا بعد از تصویب این قانون متولد شده یا می‌شوند، قبل از رسیدن به سن هجده سال تمام شمسی به درخواست مادر ایرانی در صورت نداشتن مشکل امنیتی (به تشخیص وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) به تابعیت ایران در می‌آیند.

فرزندان مذکور پس از رسیدن به سن هجده سال تمام شمسی، در صورت عدم تقاضای مادر ایرانی، می‌توانند تابعیت ایران را تقاضا کنند که در صورت نداشتن مشکل امنیتی به تابعیت ایرانی پذیرفته می‌شوند. پاسخ به استعلام امنیتی باید حداکثر ظرف سه ماه انجام شود و نیروی انتظامی مکلف است نسبت به صدور پروانه اقامت برای پدر غیرایرانی در صورت نداشتن مشکل امنیتی اقدام کند.

در صورتی که پدر یا مادر متقاضی در قید حیات نبوده و یا در دسترس نباشند، در صورت ابهام در احراز نسبت به متقاضی، احراز نسب با دادگاه صالح می باشد.

افراد فاقد تابعیتی که خود و حداقل یکی از والدین شان در ایران متولد شده باشند، می توانند پس از رسیدن به سن هجده سال تمام شمسی، تابعیت ایرانی را تقاضا کنند که در صورت نداشتن سوء پیشینه کیفری و نیز نداشتن مشکل امنیتی به تابعیت ایران پذیرفته می شوند.

۴- اعطای تابعیت مادر به فرزند در حقوق انگلستان

تا قبل از سال ۱۹۸۳ میلادی، نظام حقوقی انگلستان بر اساس معیار خاک و اقامتگاه تنظیم شده بود اما از سال ۱۹۸۳ با لازم الجرا شدن قانون تابعیت ۱۹۸۱ حقوق انگلستان که تابع حقوق کان لا می باشد، سیستم خاک و زادگاه را پذیرفته است و آن را با اصل خون تعدیل کرده است، این بدان معنی است که باید حداقل یکی از والدین فرد بریتانیایی باشند تا بتوانند با تولد خود در خاک بریتانیا و یا کشور دیگر تابعیت انگلستان را کسب کنند.

طبق قانون تابعیت ۱۹۸۱، اصطلاحات مختلف قانون تابعیت قبل ۱۹۸۱ فسخ شد و کل اتباع و شهروندان بریتانیا به سه گروه زیر تقسیم شدند.

۱- شهروندی بریتانیا: مخصوص افرادی است که به طور موثر جزء سکنه و اهالی پایتخت، شهرهای مرکزی و عمده سرزمین های تشکیل دهنده ی بریتانیا، از جمله جزایر چانل و جزیره من هستند.

۲- شهروند سرزمین های وابسته به بریتانیا: این نوع شهروندی مخصوص افرادی است که جزء سکنه و اهالی سرزمین های مستعمراتی که هنوز این رابطه را با بریتانیا حفظ کرده اند.

۳- شهروندی ماورای بحار بریتانیا: این قسم شهروندی ویژه اشخاصی است که در گذشته جزء سکنه و اهالی سرزمین های مستعمراتی بریتانیا بوده اند ولی حالا دیگر این رابطه را با بریتانیا ندارند.

قانون تابعیت در انگلستان بدین نحو است که هر کودک متولد بریتانیا که پدر و مادرش شهروند بریتانیا بوده یا این شهروندی را اخذ کرده باشند نیز، از تابعیت این کشور نیز برخوردار خواهند شد. در صورتی که هر کدام از پدر و

مادر این شرایط را داشته باشند برای اخذ تابعیت مکفی است. قانون ۱۹۸۱ تابعیت انگلستان در بند ۱ ماده ۴۴ ضمن تاکید بر رعایت تساوی جنسیتی، هر گونه تبعیض نژادی، قومی و ... را نیز مردود اعلام نموده در قانون فوق الذکر که تبعیض موجود از زنان رفع و امکان انتقال تابعیت زنان به فرزندان آنها فراهم شده به صراحت بر برابری پدر و مادر در انتقال تابعیت از والدین به فرزندان تاکید شده است.

در ماده ۲ قانون فوق به صراحت تساوی در تاثیر تابعیت والدین بر فرزندان مقرر شده است.

بند ۶ ماده قانون تابعیت ۱۹۸۱ انگلستان در مورد اطفال نامشروع چنین مقرر می دارد که: طفل بایستی امور مربوط به کسب تابعیت را نسبت به طفل مزبور انجام دهد یک فرزند غیر مشروع در صورتی که مادر وی تبعه انگلستان باشد، تبعه انگلیس می شود، با این وجود، قانون سال ۲۰۰۲ موجب گردید که کودک نامشروع از طریق پدر نیز واجد شرایط شناخته شود و در رویه عملی در انگلستان نیز وزیر کشور معمولاً اطفال نامشروع را به عنوان را به عنوان شهروند انگلیسی منظور می دارند.

وضعیت اخذ تابعیت برای طفل بدین نحو می باشد که پدر و مادر مقیم در انگلستان هستند و حق اقامت دارند و این اقامت دائم است و مختص شهروندان می باشد. با توجه به موارد فوق می توان گفت که در حقوق انگلستان اعطای تابعیت اصلی با توجه به سیستم خاک با تعدیل اصلی سیستم خون از مادر به فرزند انتقال داده می شود. ولی در موارد زیر سیستم خون باعث تحمیل تابعیت به کودک می شود. از جمله طفلی که در خارج از انگلستان متولد شده و مادر وی در خدمت پادشاه باشد، طفلی که با خانواده ی انگلستانی مرتبط بوده ولی مادرش دقیق مشخص نباشد. طفلی که در خارج از انگلستان از والدینی که یکی از آنها تبعه انگلیس باشد، متولد شده باشد.

طفلی که در انگلستان از والدینی که یکی از آنها تبعه انگلیس بوده یا محل زندگی خود را این کشور قرار داده باشد، متولد گردیده باشد. قانون ویژه ای در سال ۲۰۰۰ به تصویب رسید و در سال ۲۰۰۶ نیز اصلاح گردید مقرر نموده که هر گاه یکی از والدین طفل تبعه ی جامعه اروپا یا منطقه اقتصادی اروپا یا شهروند سوئیس باشد و چنانچه قبل از آوریل ۲۰۰۶ در قلمرو انگلستان متولد گردد، وی می تواند تابعیت انگلستان را تحصیل نماید (آزمند، مسلم خانی، ۱۳۹۷: ۴-۵)

و هنگامی که والدین شخصی دارای تابعیت های متفاوتی باشند، برای تعیین تابعیت بر اساس اصل خون به تابعیت مادر و پدر وی توجه می گردد، بدین شرح که در این حالت، فرزندی که به صورت مشروع متولد شده است قبل از رسیدن به سن ۲۱ سالگی اگر در کشوری که پدر در آنجا اقامت گزیده است، ساکن باشد، تبعه آن کشور محسوب می شود، مگر این که در سن ۲۱ سالگی در محل سکونت مادر اقامت گزیده باشد که در این صورت تبعه کشور اخیرالذکر محسوب می گردد. (حسنخانی، ۱۳۸۹: ۹۱)

در نتیجه امروزه در انگلستان اصل خون به صورتی مساوی و بدون تبعیض اعمال می گردد و طفلی که یکی از والدین او خواه پدر یا مادر از اتباع آن کشور باشد از تابعیت آن دولت برخوردار خواهد شد خواه طفل در داخل کشور و یا در خارج از کشور به دنیا آید.

وضعیت اخذ تابعیت بدین معنی می باشد که پدر و مادر مقیم در انگلستان هستند و حق اقامت دارند و این اقامت دائم است و مختص شهروندان می باشد. اگر کودکی از تولد تا ۱۰ سالگی در بریتانیا زندگی می کند می تواند با حق طول عمر در این کشور ثبت نام کرده و تابعیت اخذ کند که البته این مورد هیچ ارتباطی به پدر و مادر او پیدا نمی کند.

با توجه به تفاسیر فوق می توان اشاره کرد که در حقوق انگلستان اعطای تابعیت اصلی با توجه به سیستم خاک یا زادگاه با تعدیل اصلی خون صورت می گیرد ولی در مواردی سیستم خون باعث تحمیل تابعیت انگلستان می شود که این موارد عبارتند از:

۱- طفلی که در خارج از انگلستان متولد شده باشد و حداقل یکی از والدین وی در خدمت پادشاه باشد

۲- طفلی که با خانواده بی انگلستانی مرتبط بوده ولی والدینش به طور دقیق مشخص نباشد

۳- طفلی که در خارج از انگلستان متولد شده باشد ولی یکی از والدین وی تبعه انگلیس باشد.

طفلی که در انگلستان متولد از والدینی که یکی از آنها تبعه انگلیس بوده یا محل زندگی خود را این کشور قرار داده باشد، متولد گردیده باشد، قانون ویژه ای که در سال ۲۰۰۰ به تصویب رسید و در سال ۲۰۰۶ نیز اصلاح گردید مقرر نموده که هر گاه یکی از والدین طفل، تبعه ی جامعه ی اروپا یا منطقه اقتصادی اروپا با شهروند س

سوئیس باشد و چنانچه قبل از اوایل ۲۰۰۶ در قلمرو انگلستان متولد گردد، وی می‌تواند تابعیت انگلستان را تحصیل نماید. همچنین هر گاه طفلی از پدر انگلیسی که در خارج از انگلیس زندگی می‌کند متولد گردد ولی طفل ناشی از ازدواج نباشد طفل چنانچه کمتر از ۱۸ سال سن داشته باشد می‌تواند تقاضای تابعیت انگلستان را نماید. همچنین طفلی که از والدین نامعلوم در انگلستان متولد شده باشد، تابعیت انگلستان را تحصیل خواهد نمود. همچنین وضعیت طفلی که به عنوان فرزند خواندگی با خانواده جدید خود شروع زندگی می‌کند و قرار است که تابعیت انگلستان را داشته باشد بدین شرح است که باید یکی از والدین تبعه‌ی انگلستان باشند. پس اگر طفل زیر ۱۸ سال باشد چنانچه سلب تابعیت در اکثر کشورها قبیح و زشت است چنانچه والدین طفل که او به عنوان فرزند خواندگی می‌دانستند، طفل را ترک کنند، تابعیت طفل تماماً انگلیسی است و سلب تابعیت نمی‌شود. (آذرمند و همکاران، ۱۳۹۰، ۳-۵)

قانون ۱۹۸۱ تابعیت انگلستان در بند ۱ ماده ۴۴ ضمن تأکید بر رعایت تساوی جنسی، هر گونه تبعیض نژادی و قومی و... را نیز مردود اعلام نموده است.

در قانون فوق‌الذکر که تبعیض موجود از زنان رفع و امکان انتقال تابعیت زنان به فرزندان آنها فراهم شد.

در ماده ۲ قانون فوق‌الذکر صراحتاً به تساوی در تأثیر تابعیت والدین بر فرزند مقرر شده است.

قبل از لازم‌الاجرا شدن قانون ۱۹۸۱، قوانین موضوعه متنوعی به اتباع انگلیس این اجازه را می‌داد و آنها را قادر می‌ساخت که تابعیت خویش بر فرزندان‌شان که در خارج از قلمرو متبوع انگلستان متولد شده‌اند منتقل نمایند. آنچه در این میان حائز اهمیت است این است که فردی که می‌تواند چنین تابعیتی را منتقل نماید هر دوی والدین می‌باشند و نقش پدر و مادر در زمینه انتقال تابعیت انگلیسی به فرزندان‌شان مساوی می‌باشد.

لیکن قوانین جدیدی جایگزین قوانین مزبور گشته که انتقال تابعیت تنها به اولین نسل متولد در خارج از محدود می‌نماید. با این وجود در این قوانین نیز استثنائاتی وجود دارد از جمله آنکه فرزندان والدینی که در خدمت سرویس‌های سلطنتی می‌باشند و در خارج از قلمرو انگلستان متولد شده‌اند، دارای تابعیت انگلستان می‌باشند. آنچه در اینجا شایان توجه است که قانونگذار واژه‌ی والدین را به کار برده است و برای پدر و مادر طفلی که این

گونه متولد شده است سهمی یکسان در انتقال تابعیت خویش به فرزندانسان در نظر گرفته شده است . لذا آنچه به صورت برجسته خود نمایی می کند این امر است که در قانون جدید تابعیت ، نقش پدر برای مادر در انتقال تابعیت نیز حفظ گردیده است . .

در اواخر سال ۲۰۰۴ قانونی در زمینه تابعیت تصویب گردید که بیان نمود که هر فرزندی که در خارج از قلمرو انگلستان متولد شده باشد ، در صورتی که یکی از والدین دارای تابعیت باشد طفل نیز تبعه ی انگلستان محسوب می گردد .

در مورد فرزند نامشروع نیز قانون تابعیت انگلستان مقرر می دارد که تنها در صورتی که مادر دارا تابعیت انگلستان باشد طفل تبعه ی انگلستان محسوب می شود . همان گونه که در قانون سال ۱۹۶۴ در زمینه تابعیت فرزندان متولد شده در خارج که والدین انگلیسی دارند ، فرزندان نامشروع که مادر انگلیسی دارند را تبعه ی انگلیس در نظر گرفته اند . ((حسنخانی ۱۳۸۹، ۴۶)

به طور کلی تحصیل تابعیت مادر بر فرزند در انگلستان به شرح زیر می باشد:

۱- از طریق تولد

طفلی که در انگلستان از والدینی که یکی از آنها تبعه انگلیس بوده یا محل زندگی خود را این کشور قرار داده باشد متولد گردیده باشد.

قانون ویژه ای که در سال ۲۰۰ به تصویب رسید و در سال ۲۰۰۶ نیز اصلاح گردید، مقرر نمود : هر گاه یکی از والدین طفل، تبعه جامعه اروپا یا منطقه ی اقتصادی اروپا یا شهروند سوئیس باشد و چنانچه طفل قبل از آوریل ۲۰۰۶ در قلمرو انگلستان متولد گردد وی می تواند تابعیت انگلستان را تحصیل نماید.

همچنین هر گاه طفلی از پدر انگلیسی که در خارج از انگلستان زندگی نماید متولد گردد ولی تولد ناشی از ازدواج نباشد طفل چنانچه کمتر از ۱۸ سال سن داشته باشد می تواند تقاضای تابعیت انگلستان را بنماید.

همچنین طفلی که از والدین نامعلوم در خاک انگلستان متولد شده باشد تابعیت انگلستان را تحصیل خواهد نمود.

۲- از طریق اعمال اصل خون

تا قبل از سال ۱۹۸۳، تابعیت بریتانیایی به عنوان یک قانون کلی، تنها از طریق پدر به فرزند منتقل می شد و والدین نیز حتما باید ازدواج کرده باشند. بچه هایی که در کشورهای مشترک المنافع و یا در محدوده ی جمهوری ایرلند متولد می شوند، نمی توانند تابعیت بریتانیایی را به دست آورند. مواردی که باعث تحصیل تابعیت از طریق اصل خون می شود عبارتند از:

طفلی که در خارج از انگلستان متولد شده باشد و حداقل یکی از والدین وی نیز تبعه انگلستان باشد

طفلی که در خارج از انگلستان متولد شده باشد و یکی از والدین وی در خدمت پادشاه باشد

طفلی که با خانواده انگلیسی مرتبط بوده ولی والدین وی به طور دقیق مشخص نباشد

شرایط تحصیل تابعیت انگلستان بستگی به آن دارد که شخص با تبعه انگلیس ازدواج نموده باشد یا ننموده باشد:

کسانی که با اتباع انگلیس ازدواج نموده باشند باید دارای شرایط ذیل باشند:

دارای اجازه اقامت در انگلستان باشد

حداقل سه سال اقامت قانونی در انگلستان داشته باشد (آل کجاف، ۱۶۱، ۱۳۸۹ و ۱۶۲)

نتیجه گیری

قانون ایران، تابعیت اصلی برحسب سیستم خون را، فقط از راه نسب پدری پذیرفته و نسب مادری را لحاظ نکرده، حال آنکه برخی از کشورها تابعیت والدین طفل در هنگام تولد را ملاک تعیین طفل دانسته اند. در ایران سیستم اعطای تابعیت از طریق خون فقط از طریق نسب پدری امکان پذیر بود و فرزندی که از مادران ایرانی در ایران در اثر ازدواج با مردان خارجی به دنیا آمده بودند، دارای مشکلات عدیده ای بودند، در نتیجه قانونگذار در صدد آن

برآمد تا با قانون جدیدی تحت عنوان قانون ماده واحده تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، مشکل مذکور را بر طرف سازد و به این اطفال از طریق نسب مادری بتواند تابعیت ایران را اعطا نماید. ماده واحده و تبصره ۱ قانون تعیین تکلیف تعیین تابعیت فرزندان مصوب ۱۳۸۵ به طور اخص راجع به فرزندان متولد شده از ازدواج مردان خارجی با زنان ایرانی است که در ایران به دنیا آمده و تا یکسال پس از تصویب این قانون در ایران متولد خواهند شد و افرادی که سن آنها در زمان تصویب قانون بالاتر از هجده سال تمام باشد باید ظرف یکسال اقدام به تقاضای تابعیت ایرانی نمایند. قانون گذار به طور اخص در ماده واحده مشخص کرده است که فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی که تا یک سال پس از تصویب این قانون در ایران متولد می شوند، طبق قید یاد شده در صورتی که مطابق تبصره دو، زن ایرانی با مرد خارجی ازدواج کند و تا قبل از تاریخ ۲ مهر ۸۵ صاحب فرزندی شوند که در ایران متولد شده باشد، فرزندان آنها مشمول حکم خاص موضوع ماده واحده می شوند. با وضع ماده واحده قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، وضعیت این اطفال روشن می باشد

قانون تابعیت در انگلستان بدین نحو است که هر کودک متولد بریتانیا که پدر و مادرش شهروند بریتانیا بوده یا این شهروندی را اخذ کرده باشند نیز، از تابعیت این کشور نیز برخوردار خواهند شد. در صورتی که هر کدام از پدر و مادر این شرایط را داشته باشند برای اخذ تابعیت مکفی است. قانون ۱۹۸۱ تابعیت انگلستان در بند ۱ ماده ۴۴ ضمن تاکید بر رعایت تساوی جنسیتی، هر گونه تبعیض نژادی، قومی و ... را نیز مردود اعلام نموده در قانون فوق الذکر که تبعیض موجود از زنان رفع و امکان انتقال تابعیت زنان به فرزندان آنها فراهم شده به صراحت بر برابری پدر و مادر در انتقال تابعیت از والدین به فرزندان تاکید شده است. امروزه در انگلستان اصل خون به صورتی مساوی و بدون تبعیض اعمال می گردد و طفلی که یکی از والدین او خواه پدر یا مادر از اتباع آن کشور باشد از تابعیت آن دولت برخوردار خواهد شد خواه طفل در داخل کشور و یا در خارج از کشور به دنیا آید.

منابع و مآخذ

ارفع نیا، بهشید، "تابعیت اطفال متولد در ایران از مادران ایرانی"، کانون وکلا، شماره ۱۹۲، بهار و تابستان ۱۳۸۵

افتاده، لیلا و احمد علی هاشمی، ۱۳۹۸، بررسی احکام نسب و تابعیت طفل متولد شده از عقد رحم اجاره ای، چهارمین کنفرانس ملی علوم انسانی، جزیره کیش، شرکت توسعه دانش فرزندان ایرانیان،

آذرمند مهرداد و همکاران، مطالعه تطبیقی اعطای تابعیت اصلی در نظام های حقوقی مختلف، مقاله علمی و پژوهشی، دانشگاه آزاد واحد همدان ۱۳۹۰

آذرمند، مهرداد؛ رضا مسلم خانی قنبری؛ سمانه حسنی و طیه خلیلی، مطالعه ی تطبیقی اعطای تابعیت اصلی در نظام های حقوقی مختلف، سومین همایش بین المللی فقه و حقوق، وکالت و علوم اجتماعی، همدان، دبیرخانه دائمی همایش، ۱۳۹۷

آل کجباف حسین، تابعیت در ایران و سایر کشورها، انتشارات جنگل جاودانه، ۱۳۸۹

جعفری لنگروی محمدی جعفر، مبسوط در ترمینولوژی حقوق، جلد دوم، تهران: انتشارات گنج دانش، ۱۳۷۸

جلیلیان، زیور و زهرا پروانه، ۱۳۹۸، تابعیت فرزندان حاصل از مادر ایرانی و مقایسه آن با بند ۴ ماده ۹۷۶ قانون مدنی، نخستین کنفرانس ملی علوم انسانی و توسعه، شیراز، دانشگاه پیام نور استان فارس-مرکز توسعه آموزشهای نوین ایران

حسنخانی، راضیه، ۱۳۸۹، بررسی ابعاد اصل خون در اعطای تابعیت با مطالع تطبیقی در نظامهای حقوقی ایران، انگلستان و فرانسه، استاد راهنما ستار عزیزی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بوعلی سینا

درفشی، نجمه، ۱۳۹۲، بررسی اعطای تابعیت بر مبنای اصل خاک با مطالعه تطبیقی در نظام های حقوقی ایران، فرانسه و آمریکا، دانشگاه بوعلی سینا، استاد راهنما ستار عزیزی

سلجوقی، محمد، "حقوق بین الملل خصوصی"، چاپ دوم، انتشارات دادگستری، تهران، ۱۳۷۰

عباسی عاطفه و بداغی فاطمه، حق تابعیت اطفال حاصل از ازدواج زنان ایرانی و مردان خارجی، دوفصلنامه علمی - ترویجی فقه و حقوق خانواده، شماره ۵۱، ۱۳۸۸

عبدی پور فرد ابراهیم و سعید چاچ، نابرابری بین پدر و مادر ایرانی در انتقال تابعیت به فرزندان، مطالعات حقوق تطبیقی، شماره ۱، ۱۳۹۷

عزیزی ستار، حاجی عزیزی بیژن، بررسی جایگاه مادر ایرانی در انتقال تابعیت به طفل: نقدی بر ماده ۹۷۶ قانون مدنی ایران و ماده واحده سال ۱۳۸۵، مجله تحقیقات حقوقی شماره ۵۶، ۱۳۸۹